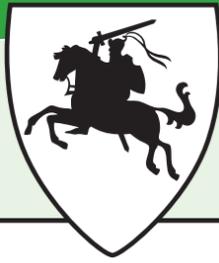

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Žemę išpardavę, laidosime Lietuvą

Gali paskui sotesnį kąsnį bėgti, kur nori. Į Švediją, Ameriką, Airiją, Australiją, bet jeigu širdyje liko nors vienas atspalvis tėviškės žalumos, nuo jo niekur nepabėgsi. Trauks ir trauks. Tik ar bus kur grįžti.

R Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

Apie tai, ką praradome praleisdami progą pasakyti, kad Lietuvos žemė priklauso tik lietuviams, kad niekas jos taip nemylės, o tik plėš ir naudosis, kodėl leidžiamės kažkieko įtikinami, kalbėjome su Raseinių r. savivaldybės ūkininku, ilgamečiu žemės ūkio bendrovės vadovu, kaimo veterinarijos gydytoju, Ūkininkų sąjungos atstovu Mykolu HOFERTU.

- Ką apie Tautą sako toks didelis abejingumas savo žemei? Gal mes jau nebesijaučiame atsakingi ir už Tėvynę? Gal dėl to ir išvažiuojame? Kas bus Lietuvai?

- Man labai skaudu sakyti, kad esame parsidavėlių ir prisitaikėlių atėjūnams tauta. Tai - faktas. Rizikuoju būti apšauktas prieš, bet aš jau nieko nebebijau, viską išgyvenau. Prisimenu pokarį. Kas tada dėjos? Vieni ėjo į miškus, kiti - į stribus. Vieni kitus žudė, šaudė, išdavė. Atėjo vokiečiai - tas pats, rusas - tas pats. Ir dabar tas pats. Aršiausiais patriotais tapo buvę komjaunuliai. Visi, kurie pokariu buvo aršiausi ideologai, dabar vėl pirmose barikadose, tik kitoje fronto pusėje. Man tas baisiausia. Ką jauni? Daug kas sako, kodėl jauni jų neištumia. Jauni dabar ieško, kur lengviau. Numoja ranka, jūs čia niaurkitės, bet be mūsų, ir išvažiuoja. Masiškai jauni žmonės palieka Lietuvą, išvažiuoja su vaikais. Langai užkalti, darbininką kaime susirasti problema didžiausia. Moksleiviai, ir tie, užuot eję užsidirbti pas savo ūkininkus, išvažiuoja į užsienį uogų rinkti. Gyvulininkystėje iš viso niekas nenori dirbti. Aš pats šią vasarą likviduosiu karves, kadaisė didelę bandą turėjau. Nepriklausomybė dabar jau bus prarasta šimtu procentų. Bankai yra užsieniečių, daro,

„Aljo, Raseiniai“ nuotr.

ką nori, palūkanų nemoka, perveidimas kainuoja brangiai, popierių tvarkymas brangiai. Liko Lietuvos bankelis, kredito unija, bet ir jie dreba, kad nebūtų suvalgyti. Liko dar keliai neparduoti, geležinkelis. Jeigu taip toliau, ir tuos parduos. Baigsis ir su lietuvių. Prarasime suverenitetą net nepajutę.

- Po šio referendumo jau nebus kaltų dėl to, kad užsieniečiai supirks Lietuvą. Patys, savo noru, su tuo sutikome. Jeigu dabar žmonių nebevienija žemė, ką kalbėti apie kitas vertybes...

- Yra žmonių padorių, kurie neparduoda žemių. Kol gyvas būsiu savo žemės neparduosiu. Kol galiu, dirbu, kai negalėsiu, išnuosiu, bet savo žemės neparduosiu. Nežinau, ar vaikai eis ūkininkauti, ar nuomos. Turiu vilties, kad ir jie neparduos. Aišku, kaime senukams gerai gauti tuos tūkstančius, kol

▶ **Man labai skaudu sakyti, kad esame parsidavėlių ir prisitaikėlių atėjūnams tauta. Tai - faktas. Rizikuoju būti apšauktas prieš**

gyvi, bet įsidėmėkite, kad užsienietis ilgai daugiau nemokės. Žemė iš savininkų jie išmušins tol, kol jiems apsimokės. Žemė yra svarbiausias turtas, vienijantis Tautą. Jau ir taip esame susiskaldę, o praradę žemę dar labiau pabirsime. Vyresni jau ir dabar ranka moja, et, aš tiek čia begyvensiu, man tas

pats. Bet yra tokių, kurie bijo.

Vienas filosofas yra pasakęs, kad visi pasaulio karai kyla dėl moterų. Ot, ir ne, visi karai kyla dėl žemės. Caro valdžia buvo užgrobusi - išsivadavome, atėjo vokiečiai - išsivadavome, sovietai buvo okupavę - išsivadavome. Šiandien Lietuva jau prarado galimybę išsivaduoti. Bankai parduoti, ryšiai parduoti, stambios įmonės parduotos. Žemės didžioji dalis taip pat parduota svetimais vardais, įvairiausiais uabais. Po jais palindę užsieniečiai. Kas tiksliai žino, kiek Lietuvos žemės užsieniečiai jau yra susipirkę. Valdžia tai žino, tik nesako. Ne todėl, kad neturi šeiminių, didžiuliai laukai dirvonuoja. Galbūt Seimo narių, politikų, gal kokių „berniukų“, už kurių taip pat kyšo užsieniečių pinigai. Dirvonuoja tie laukai, laukia, kol bus leidžiama juos parduoti. Šneka, kad yra daug laisvos valstybinės žemės. Nesąmonė. Pats roviau krūmus, kapojau dilgėles, ir tai - kiek buvo triukšmo, kai išroviau. Kai reikėjo daryti geodezinius matavimus, atbėgo žmogelis, sako, čia buvau nusižiūrėjęs, atiduok man. Visa žemė yra nupirkta, tik galai paslėpti. Nenupirkta tik krūmynai, kemsynai ir smėlynai. Tuose rajonuose, kur grūdai byra iš kiekvieno grumsto, 50 tūkst. litų jau dabar moka. Raseiniuose žemė ne tokia gera, bet be 12-13 tūkst. nėra ko tikėtis.

- Valdžia teigia, kad jokio referendumo nereikėjo. Visi klausimai iki referendumo buvo išspręsti saugiklių įstatymu. Ar išgelbės tie saugikliai?

- Saugikliai dabar sudėti ant mūsų žemdirbių sprando. Man reikėjo iš vienos senutės atsipirkti 54 arus tarp savo ir nuomojamos valstybinės žemės. Po Naujųjų metų, kai susiruošiau pirkti, nueinu į žemėtvarką, o ten sako, ką tu žmogeli vargsi, rašykite dovanojimo aktą. Sankcijos didesnės saviems negu užsieniečiams. Kai užsieniečiai čia pradės masiškai ūkininkauti, paleis pigiai grūdų kainas metus dvejus, mūsų ūkininkai bankrutuos ir patys kepurės nusiėmę ateis prašyti, kad jų žemę perpirktų. Gaudame dabar tris kartus mažesnes

išmokas negu užsieniečiai, o trašų, grūdų supirkimo kainos vienodos. Kai reikės tokioje konkurencinėje kovoje išsilaikyti, labai greitai ūkininkai bus suvalgyti. Kuo smulkesnis ūkis, tuo greičiau. Nebūtų taip pikta, jeigu būtų tesimi pažadai. Buvo pasakyta, kad 2013 m. bus suvienodintos išmokos, tada ir bus leidžiama užsieniečiams pirkti žemę. Išmokų niekas nesuvienodino, o pirkti žemę leidimas yra. Mūsų žemdirbiams pridėjo visokių įpareigojimų. Paruoštas visas paketas, kaip vietos žemdirbius labiau prispausti.

- Politikai trina rankas: „Oi, kaip gerai, oi, kokia sąmoninga Tauta, kokie protingi žmonės, išgelbėjo mus nuo pykčių su Europos Sąjunga. Oi, kaip gražiai dabar prieš Europą atrodsime, tokie susipratę.“ Ar iš tikrųjų Europos Sąjunga mus būtų išspyrusi, atėmusi išmokėtas išmokas, jeigu būtume pasakę: neleisime svetimiems šeiminiškai mūsų žemėje?

- Niekur nebeapasiskūsi, referendumas parodė, kad žmonės pritaria žemės pardavimui. O jeigu būtų buvę prieš pardavimą, gal būtų referendumas Konstituciniame Teisme apskūstas, bet galėtume didžiuotis, kad pasipriešinome. O dabar pasirodė kaip avinų banda. Valdžia buvo gerokai išsiganusi, kad dėl referendumo surinkta tiek daug parašų. Ar apsisprendusiai neparduoti savo žemių tautai Europa būtų taikiusi sankcijas, ar nebūtų, nėra ko spėlioti. Daugiau kalbų ir baimių negu žinojimo. Tai kodėl mūsų valdžia nebijo Europos dėl eksprezidento Rolando Pakso? Briuselis jau du kartus pripažino, kad R.Paksas per griežtai nubaustas, bet mūsų politikai nepuola vykdyti nurodymų ir toliau vilkina bylą. Neklausau Briuselio, ir niekas galvos iki šiol nenusuko. Kodėl kitos valstybės priešinasi ir niekas joms karais negrasina. Briuselyje prieštaraudami ūkininkai pieną pila gatvėse. Niekas jų ne tik prieš sienos nestato, bet ir paklauso. Kai mūsų žemdirbiai kelius užblokavo, teismai dešimt metų tęsėsi. Ir rado ant ko garą išleisti.

KAIRĖNŲ VASAROS FESTIVALIS

VU Botanikos sode

Organizatoriai:

Liepos 20 d. 19 val.
Neda Malūnavičiūtė ir 4TANGO.
VINTAŽINĖS DAINOS.

Bilietus platina: www.bilietai.lt

Bilietais prekiaujama 3 val. iki koncerto pradžios prieš įėjimą į sodą.
Kaina 30 litų (+ 3 litai)
20% nuolaida dviem bilietams su „Laisvalaikio“ kortele.

www.bardai.lt, www.aularestoranas.lt

Kodėl piliečiai atsisakė svarbiausių savo teisių?

Į referendumą dėl žemės pardavimo užsieniečiams atėjo tik 15 proc. rinkimų teisę turinčių piliečių. Pagal mūsų įstatymus toks referendumas laikomas neįvykusi. Kodėl taip atsitiko?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo socialinių mokslų daktaras Kazimieras SVENTICKAS, Seimo narė teisininkė Zita ŽVIKIENĖ, Tautininkų sąjungos pirmininkas Julius PANKA ir filosofas Krescencijus STOŠKUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

K.SVENTICKAS: Deja, referendumo rezultatai daug ką apvylė. Galima nagrinėti priežastis, visi paminėsime ir panieką, ir pagiežą referendumo iniciatoriams - nebuvo rodoma jokios tolerancijos, buvo atvirai išsakomos emocinės nuostatos.

Manau, valdžia veikė priešingai valstybinės valdžios nuostatom, nes valstybė yra tam, kad gintų visuomenės interesus. Jeigu prisiminsime prieškarį, prisiminsime krikščioniškas demokratras - Mykolas Krupavičius labai ryškiai įvardijo, kad valstybė turi daryti įtaką šiems procesams. Ne tik prieškario Lietuvoje, visame pasaulyje valstybės įtaka žemės klausimais buvo ir yra labai stipri. Žmonės apie tai nebuvo pakankamai kalbėta, kaip ir apskritai daugelis klausimų nėra pakankamai aptariamai. Šiandien aš nežinau, kokia iš tikrųjų yra mūsų valstybė.

Mes visi, dalyvaudami Sąjūdyje, dalyvavome Atgimimo judėjime, įsivaizdavome valstybę kaip prieškario valstybę, kaip tautinę valstybę, turinčią valstybės atributus, t.y. savo bankus, savo pinigų. Kitas požiūris buvo į šeimą. Neįsivaizdavome, kad, sakysime, žemė, kuri turi tokias dvigubas, t.y. savininko ir Lietuvos teritorijos, dalis, - kad to bus laipsniškai atsisakoma. Šiandien kalbėjimas apie tai, kad turime pilietinę visuomenę, yra daugiau kalbėjimas. Tai galbūt noras. Bet kai tas pilietiškas taip pasireiškė ir toks buvo parodytas valstybinės valdžios požiūris į tą pilietišumą, tai ir parodo, kiek mes pažengę pilietiškuo keliu.

Z.ŽVIKIENĖ: Pradėčiau nuo to, kad dabartinio referendumo rezultatas dvejojtas. Lyg ir reikėtų pasakyti, kad visuomenė, piliečiai labiau pasitikė savo atstovais ir leidžia jiems valdžią įgyvendinti net tais klausimais, dėl kurių buvo referendumas. Nors galėjo spręsti patys ir dėl referendumo parašų skaičiaus, ir dėl žemės.

zirį, kuris labai nenaudingas visuomenei, tam tikroms socialinėms grupėms.

Galėtume kalbėti ir apie kitas socialines grupes, kad ir apie profesijas, apie kitus visuomenės darinius, kurie šiandieną, reikia problema - nebuvo ilgo pilietinio ugdymo, pasakymo, kad patys piliečiai daugybę klausimų gali išspręsti, jeigu veiks labai aktyviai.

Patys piliečiai turi teisę pasirinkti, kiek politikai įgyvendina pilietines akcijas arba stengiasi,

Krescencijus STOŠKUS
Filosofas

G.JAKAVONIS: Kaip vertinti mūsų pilietišumą? Kodėl jis toks nedidelis?

J.PANKA: Turbūt lengviausia būtų suversti visą kaltę penkioms dešimtims sovietmečio metų. Bet jau 25 metai, kai Lietuva nepriklausoma. Mano karta jau užaugo nepriklausomoje Lietuvoje, susiformavo kaip asmenybės, kaip piliečiai. Iš dalies galima sakyti, kad tas chaosas, kuris vyravo švietimo sistemoje, vyravo nuo pat dešimtojo dešimtmečio. Iš pradžių kūrėme tautinę mokyklą, paskui - kažkokią pilietinę visuomenę, paskui tie modeliai: tai skandinaviskas, tai amerikietiškas, tai dar kažkokis... Tas kaitaliojimas turbūt irgi davė savų vaisių. Kad valstybiškai kažkas skiepyt pilietišumą - tokio dalyko galbūt trūksta. Ir tai parodo rezultatai.

G.JAKAVONIS: Velnias gyvena smulkmenose.

Z.ŽVIKIENĖ: Galbūt galima ir taip pasakyti. Jeigu vertintume, kiek rinkėjų atėjo į referendumą, tarkime, 2012 m. dėl atominės elektrinės, tai aiškiai matytume: jeigu referendumas būtų vykęs su prezidento rinkimais, ko gero, piliečių būtų atėję daugiau. Bet vėl, aš keliu klausimą, kodėl piliečiai šitaip stipriai pasitikė savo renkama atstovais ir nepasinaudojo taip sunkiai surinktais parašais dėl referendumo. Manau, tai labai blogai, nes politikams, kurie nepripažįsta arba nenori pripažinti, kad pilietiška aktyvi visuomenė yra daug sveikėsnė ir daug maloniau su tokia visuomene dirbti ir jai atstovauti, įdavė į rankas ko-

lymas: deja, buvome gavę pinigų tik Europos Parlamento rinkimų reklamai, dabar pinigai baigėsi ir jau nieko padėti negalime.

O tai - Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, kuri vienija daugiau negu 50 aktyvių jaunimo organizacijų, skelbiasi, kad jai priklauso ketvirtis milijono jaunų žmonių. Tokia pozicija irgi parodo mūsų pilietinį brandumą. Vis dėlto 15 proc. nėra tiek mažai, vis dėlto tiek žmonių neišsigando, tiek žmonių atėjo, tiek žmonių ateis ir pačiomis nepatogiausiomis aplinkybėmis. Tai jau šis tas. Tie 15 proc. turi savo nuomonę ir jie drąsiai ją reiškia.

K.STOŠKUS: Aš taip abstrakčiai nesvarstysčiau šitos temos, nes labai skirtingos yra žmonių grupės. Mes jau išskyrėme valdžios laikyseną. Didžiausia jos jėga, didžiausias jos autoritetas - turi daugiausiai spaudimo instrumentų.

G.JAKAVONIS: Bet valdžia, sutikite, nėra vienalytė. O čia sėdi žmonės, kurie balsavo tame referendume ir agitavo už jį.

K.STOŠKUS: Bet kiek tokių buvo, kurie šitoje masėje dalyvauja, koks pasiskirstymas. Yra tokių klausoma. Mano karta jau užaugo nepriklausomoje Lietuvoje, susiformavo kaip asmenybės, kaip piliečiai. Iš dalies galima sakyti, kad tas chaosas, kuris vyravo švietimo sistemoje, vyravo nuo pat dešimtojo dešimtmečio. Iš pradžių kūrėme tautinę mokyklą, paskui - kažkokią pilietinę visuomenę, paskui tie modeliai: tai skandinaviskas, tai amerikietiškas, tai dar kažkokis... Tas kaitaliojimas turbūt irgi davė savų vaisių. Kad valstybiškai kažkas skiepyt pilietišumą - tokio dalyko galbūt trūksta. Ir tai parodo rezultatai.

Julius PANKA
Tautininkų sąjungos pirmininkas

įvairiausių patyčių. Lemiančioji jėga, man rodos, buvo čia.

Antras dalykas yra Tauta, į kurią mes apeliuojame ir visas nuodėmes dabar verčiame, kad ji tokia ir anokia. Bet nežmoniška yra dezinformuoti, ir tik valdžios, bet ir tų žmonių, kurie turi kokių nors interesų. Sakysime, tiek girdėti: aš turiu 5 hektaras, niekaip negaliu paklusti tiems referendini-

kams, sako, aš turiu juos parduoti. Kitas - turbūt ne 5, gal 50, kitas - 25. Tokių žmonių pasipriešinimas irgi buvo labai aktyvus. Net kai kurie iš tų žmonių, kurie dalyvavo renkant parašus, net ir tie paskui sakė - nesupratau, susipainiojau.

Trečia, didžiausias nuopelnas yra, žinoma, visuomenininkų. Turiru omeny visus visuomenininkus, poną Panką, kuris vienas iš lyderių buvo šito proceso. Apskritai stebėtina, kad skirtingų kategorijų žmonės, visuomenininkai, ėmė dirbti kartu - čia buvo pats didžiausias stebuklas. Didžiausias laimėjimas yra šitų organizacijų susitelkimas renkant parašus. Parašų rinkimas parodė, kad didelė potencialia yra valstybėje. Ir ta potencialia turėtų būti labai branginama, tausojama, neišbarstoma, turėtų toliau galvoti apie savo veiksmų koordinavimą.

Jeigu sakome, kad nepilietiška visuomenė, - tai netiesia. Surinkti 300 tūkst. parašų tokiomis sąlygomis, kai toks, kaip sakėme, represavimas iš viršaus, kai toks pasipriešinimas... Jie dirbo naktimis, ėjo į butus. Aš nežinau, kaip tai galima vadinti nepilietišku, - tai didžiausias laimėjimas. Bet antras etapas, ko labiausiai bijojau, neįvyko. Čia turbūt turėjo reikšmės ne tik jėgos, kurios veikė. Žinoma, veikė, ir pačių rinkimų metu, bet, man rodos, kur kas geriau atrodė organizatorių negu politikai, kurie sėdėjo tokie silpni ir debatuose labai pilkai atrodė. O žmonės pasirenge buvo.

Zita ŽVIKIENĖ
Tautininkų sąjungos pirmininkė

► Pilietis eina, balsuoja, bet jam susidaro įspūdis, kad niekas nuo to balsavimo nesikeičia

Bet rezultatui tai neturėjo įtakos. Rezultatas turėjo įvykti referendumo dieną. Mes sakome - buvome vasara. Be abejo, kliūtis nemaža tas nukėlimas, atitraukimas nuo proceso, į kurį buvome įsitraukę. Bet dar vieno dalyko nereikėtų nutylėti: įsipainioję prezidento rinkimai, Europos Parlamento rinkimai, ir visos jėgos buvo mestos

ten. Šito aš nesupratau. Nenoriu įžeisti žmonių, kurie organizavo tokį didelį darbą, bet, man rodos, tas atitraukimas užgesino entuziazmą, išbalansavo žmonių įkarštį, kuris buvo užsimezges.

G.JAKAVONIS: Ar galiu sakyti, kad tie 15 proc., kurie atėjo, gali būti žemės savininkai, savos žemės šeimininkai? Karo su danų kaulių firma pavyzdys ką rodo? Kai firma pradėjo veikti, danai pasikvietė tuos žmones, davė darbo - ir visi nutilo, problemos išsprendė. Tai ar mes, lietuviai, taip lengvai nuperkami? Nepriklausomoje Lietuvoje pardavinėti kentinį dalyką - valstybės žemę, kurią gynė tėvai ir Nepriklausomybės kovų savanoriai, partizanai, - protu nesuvokiama dalykas...

K.SVENTICKAS: Ne tik žemę, ir kitus dalykus dabar galima parduoti. Žemė anksčiau buvo įsivaizduojama kaip motina, kaip maitintoja. Tai - žemę mylinčio žmogus požiūris. Yra kitas, patriotiškas požiūris - kad tai Lietuvos dalis, mūsų teritorijos dalis. Toks požiūris vyravo prieškarium. Žinoma, buvo kova, buvo aiškinama apie absoliutinę žemės nuosavybę, kad ta nuosavybė šventa, kad žemė šventa. Kai žemė tapo pirkimo ir pardavimo objektu, preke, visuomenėje nebuvo išnagrinėtas klausimas, ar žemė gali būti prekė. Kiek bendraujau su intelektualais, su miesto žmonėmis, jie to nesuvokia.

Aš pats irgi sovietmečiu įrodinėjau: gražinkime nuosavybę, gražinkime žmogų prie nuosavybės ir visi klausimai išsprendę. O kad ta nuosavybė turi didžiulę specifiką, kad ji gali veikti kaip rinkos ekonomikos variklis - ir veikia, turi tą negatyviąją pusę, kaip godumas, suinteresuotumas bet kokia kaina ką nors turėti, - šitie klausimai nei mokyklose dėstomi, nei diskutuojama apie nuosavybės įtaką žmogui, apie tas dvi medalio puses, kurias turi nuosavybė. Jeigu prisimenate, prieškarinio ekonomistus išleides liti tėvas Vladas Jurgutis rašė apie pinigų įtaką: nėra tokių aukštųjų sienų, kurių negalėtų perlipti asilas su aukso maišais ant nugaros, nėra tokios tvirtovės.

Kaip buvo klaidinami žmonės ir kaip buvo aiškinama? Kad ES - tai pagrindinės laisvės: tai žmonių judėjimo laisvė, tai kapitalo judėjimo laisvė, ji labiausiai buvo

akcentuojama. Žiūrėjime, ar aš galiu būti laisvas toje erdvėje. Ar potencialus Lietuvos žemės pirkėjas, Lietuvos investuotojas, gali būti lygiavertis Vokietijai? Išleiskime Lietuvos futbolą rinktinę žaisti su Vokietija ir su Olandija - matysite: mes esame kitoje lygoje. Mūsų ekonominės sąlygos nepriklausė nuo mūsų, mūsų visa aplinka kitokia - ir štai mes įvedami į tą pačią situaciją, mums pasakoma, kad štai yra tos laisvės... Laisvė nėra teisė elgtis kvailai ir neįvertinant aplinkybių.

Šitas koziris buvo išmestas: mes pasirašėme - mes privalome, turi būti kapitalo judėjimo laisvė. Bet kaip upė teka žemyn, taip kapitalas teka ten, kur laukiama didžiulio pelno. Tas kapitalas jau yra atitekėjęs. Ir jeigu mūsų specialiosios tarnybos būtų laiku padirbėjusios taip, kaip dirba su juodaisiais srašais, ir pasidomėjusios, kiek iš tikrųjų Lietuvoje tos žemės neoficialiai nupirкта, galbūt būtų buvę kitaip žiūrįma į tą referendumą. Manytina, visuomenės pilietiškuumui ir suvokimui, kas vyksta Lietuvoje, reikia principinės diskusijos, kokia mūsų valstybė yra. Vienas iš pagrindinių dalykų, kuo valstybė skiriasi nuo mūsų buvusios LTSR, - tai žmogaus galimybė turėti nuosavybę. Bet reikia panagrinėti, kaip ta nuosavybė žmogų veikia, kaip ji veikia valdžią ir jos veiksmus.

Z.ŽVIKIENĖ: Manytina, kad žemė galėtų būti neparduodama, neturėtų būti nuosavybe. Tačiau

Zita ŽVIKIENĖ
Seimo narė teisininkė

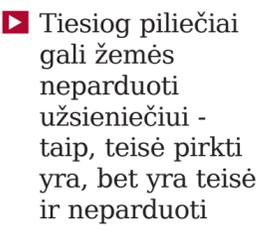
mūsų valstybėje procesai jau tokie, kad ji yra nuosavybė. Vis dėlto yra vienas labai paprastas aspektas: tiesiog piliečiai gali žemės neparduoti. Jie gali jos neparduoti užsieniečiumi. Yra tokių valstybių, ko gero, Vokietiją galime paminėti - taip, teisė pirkti yra, bet yra teisė ir neparduoti. Vokietijoje gautinai sudėtinga kitos valstybės žemę nupirkti žemės, dažniausiai vokiečiai parduoda žemę kitam

vokiečiui. Tai aš manau, kad mes galime pasinaudoti ir kitu dalyku.

J.PANKA: Na, labai nesąžininga, kad Seimą gali išrinkti atėjęs 1 proc. gyventojų, prezidentą - lygiai taip pat, išskyrus pirmą turą, o į referendumą, kuris yra tiesioginė demokratija, jau 50 proc. turi ateiti. Turėtų prasidėti visuomenės diskusija: ar įvesti kvotą Seimui išrinkti, kad ateitų nors 30 proc. žmonių, ar galbūt mažinti kartelę referendumui.

K.STOŠKUS: Maža tauta, kaip ji gali konkuruoti su didele? Ką reiškia kapitalo judėjimas, kai yra skurdžius ir turtingas? Dabar sako, laisvai pirkite. Tai kuris iš kurio pirkš? Tas, kuris pinigų turi, tas ir pasiims.

Kaip gali žmogus, informuotas žmogus, spręsti dėl savo vaikų likimo? Jis sprendžia dabar: turiu žemės atliekamą, neturiu, kas ją dirba, - reikės parduoti. Dalykas gana rimtas. O jis iškeltas labai trivialiai. Tokia padėtis, laisvas kapitalo judėjimas tarp turtingų ir neturtingų kraštų, yra ne kas kita - nebijokime šito pasakyti - kaip neokolonializmo doktrina. Juk tas pats ir ten būdavo, arabų kraštuose, sakysime, Palestinoje. Nagi gerai užmokėjo. Ką jis lauks dabar, kol vaikai kada gims paskui? Moka, jis ir parduoda. Ir anksčiau tas pats buvo. Sakysime, Naujoji Zelandija ar Australija. Kaip jas užėmė anglai? Kėlėsi, kėlėsi, siuntė ir užėmė. O tie mažučiai traukėsi, traukėsi... Visur tas pats principas.

Kazimieras SVENTICKAS
Socialinių mokslų daktaras

► Tiesiog piliečiai gali žemės neparduoti užsieniečiumi - taip, teisė pirkti yra, bet yra teisė ir neparduoti

Tik anksčiau dar buvo kartais ginklas naudojamas, visai paprasta. Dabar labai švelnus gražutis būdas: taigi laisvas žmogus, daryk, kaip nori.

G.JAKAVONIS: Atėjo į referendumą 15 proc. Buvo išplatintas klausimas, kiek ateitų ginti Lietuvos - apie 20 proc. Vadinasi, nėra tiek patriotų,

kiek mes norėtume. Ką daryti, kad neatsitiktų tokio dalyko, kaip čia nuskambėjo tarp eilučių? Kai mus varo varo, su šautuvu, viskas aišku, bet kaip neįšitižti, kai pakičsa saldainį?

K.SVENTICKAS: Kai referendumas įvardijamas kaip grėsmė Lietuvai, manyčiau, reikėtų įrodyti atvirkščiai, kad savi, sava valdžia gali kelti Tautos išnykimo grėsmę. Kalbėjau ne tik apie kapitalo judėjimo laisvę, bet ir apie žmonių judėjimo laisvę. Pažiūrėjime, kokie 800 tūkst. išvažiuavę - tai irgi laisvo žmonių judėjimo padarinys. Laisvo. Tai nėra laisvas judėjimas, tai yra judėjimas ten, kur geriau, šilčiau, kur rasi darbą, uždarbį, socialines garantijas. Reikia identifikuoti, kas pas mus vyksta esant šioms laisvoms, ir tai, kas šiandien - gal rytoj jau nebus - yra Tautos išnykimo grėsmė. Įsivaizduokime, kad ir savi gali būti priešai, galbūt nesuprasdami, ką iš tikrųjų daro.

Diskutuoti reikia, kas veikia žmones, kaip veikia tas laikinumo instinktas valdžioje. Didžiulis žmonių nepasitikėjimas tiek partijomis, tiek valdžia šiuo metu irgi galbūt labai svarbi neabsalvimo priežastis: jeigu aš manau, kad mano balsas tinkamas tik balsuoti, o paskui nekontroliuojau, ar vykdō pažadus, neturiu galimybės stebėti Seimo arba tarybos nario, tai iš tikrųjų aš nieko nebegaliu toliau padaryti. Jeigu pritarčiau minčiai, kad daugelis žmonių, ypač dirbančių biudžetinėku, bijojo ateiti į referendumą, prievartinis atėjimas galbūt išspręstų tą problemą: žmogus privalėtų ateiti pasakyti „taip“ ir „ne“. Bet labiau pritarčiau, kad jeigu jau rinkimuose visais kitais atvejais pakanka paprastos daugumos, tai ir šiuo atveju tai neišvengiamai paskatintų žmones ateiti, dalyvauti.

► Įsivaizduokime, kad ir savi gali būti priešai, galbūt nesuprasdami, ką iš tikrųjų daro

Kazimieras SVENTICKAS
Socialinių mokslų daktaras

G.JAKAVONIS: Kai įvyko Sąjūdis, prasidėjo tas laukinis kapitalizmas, vis skambėdavo tokia mintis: va būtų čia savininkas - tai, ką kalbėjo Krescencijus Stoškus, - būtų 50 metų privati nuosavybė, tai būtų visai kas kita. O kaip atsitiko?

K.SVENTICKAS: Prisimenu Sąjūdžio pirmąjį suvažiavimą, atėjo žmogus ir sako: „Gražinkit mano žemelę ir mano kumele.“ Va toks paprastas, primityvus klausimas.

G.JAKAVONIS: O dabar jau neberekia?

K.SVENTICKAS: Dabar jis nebeturi sveikatos. Bet platesne prasme grįžtu prie to, kad svarbiausias santykis - tai žmogaus ir nuosavybės santykis, kurį mes atkūrėme. Būtent valstybės įtaka tam santykiui. Bet ta nuosavybė aiškinama teisine, ekonomine prasme, o moraline neaiškinama. Vokietis ne dėl ekonominių ar teisinių aspektų žemės neparduoda - jis žino, kad jis yra vokiečiai. Jam išaiškinta nacionalinė, tautinė idėja, jis stengiasi palaikyti savo tautą, savo naciją. Aš įsivaizduoju, kad daugelis žmonių, taip pat Seime, nežino žemės nuosavybės istorijos, o ji juk siekia tūkstantme-

čius. Klausimai visada būna tie patys: ar jinai absoliuti nuosavybė, šventa? Kiek jinai šventa, kiek ją galima valdyti? Ar asmens interesus aukščiau, ar visuomenės? Kaip valstybė turi paveikti asmenį, kokiomis ekonominėmis, teisinėmis ir moralinėmis priemonėmis, kad jo interesus tarnautų visai valstybei, visuomenei?

K.STOŠKUS: Lietuvoje nieko nevyks, jeigu iš tikrųjų nebus pilietinės visuomenės. O jos nebus, jeigu žmonės nesijaus, kad yra šitos žemės šeimininkai. Vadinasi, jeigu valdžia nori ką nors gero padaryti - tai vienintelė jos priedermė. Bet jie nori tik valdžią turėti. O jeigu nori turėti valdžią, tada galvoja tik apie ketverius metus. Kiek teko girdėti debatų, partijos rūpi ne valstybės reikalai, o partiniai. Taigi kad partijų reikalai būtų pakeisti valstybės reikalais, kažkas turi tai priminti.

Man nuolat grįžta į galvą ta pati pamoka, kurią esame perėję pirmoje Seimo kadencijoje. Kai prasidėjo debatai, viena partija vienaiip galvoja dėl balsavimo, kita kitaip, o viena moteriškė, labai iškalbi, labai aktyvi, pareiškė: ko jūs čia, sako, jaudinatės, kaip priimsime, taip ir bus - virš mūsų tik dangus. Įsikalkime į galvą šitą Seimo narės žodį, kuris dabar galioja beveik visur, o užmirštame, kad dar žmonės yra šioje valstybėje, kad Tauta yra suverrenas - Konstitucijoje taip parašyta. Ne, sako, virš mūsų tik Dievas, dangus! Jeigu virš mūsų tik Dievas - kaip priimsi, taip ir bus. Ar kaip nors kitaip vyksta politikoje? O jeigu kaip priimsime, taip ir bus, tai partijos interesai svarbiaus. Tada iš tikrųjų nėra esakombės už valstybę. Jūs esate dalyvavę politikoje ir žinote, kaip ilgai svarstoma ir vėl užge-

► Įsivaizduokime, kad ir savi gali būti priešai, galbūt nesuprasdami, ką iš tikrųjų daro

Kazimieras SVENTICKAS
Socialinių mokslų daktaras

sinama mintis, kad užtenka dviejų partijų.

G.JAKAVONIS: Prie to ir einama.

K.STOŠKUS: Taip. Sako, bus kaip Amerikoje. Amerikoje gerai, tai ir Lietuvoje bus gerai. Taigi nuostabas sprendimas! Viskas labai paprasta, jokių mįslių nėra, jeigu norime, kad žmogus jaustųsi kam nors reikalingas šitame pasaulyje... Mes dabar sakome, sunku pragyventi, teisiname emigruojančius. Afrikoje daug pračiau žmonės gyvena, už 50 centų išgyvena ištisa šeima. Ir linksmi, sako. Ir neemigruoja. Vadinasi, klausimas yra visai kitas.

Klausimas - ne tik turėti kiekis, o kaip žmogus jaučiasi šioje valstybėje: ar su juo skaitomasi, ar jis turi tam tikras socialines garantijas, ar gali savo valią išreikšti? Bet ką padaryti, kad žmogus norėtų gyventi valstybėje? Galėtų valstybė atsakyti.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.suzalgirius.lt

Vienas garsiausių savivaldybininkų

Panevėžio muziejaus archyvo nuotr.

Vienas garsiausių panevėziečių Respublikos laikais buvo Vladas Kličmanas. Paprastų miestiečių vaikas tapo didelio miesto burmistro padėjėju, faktiškai ėjo burmistro pavaduotojo pareigas. Jo sumanumo ir organizacinių gabumų dėka mieste pradėjo veikti puiki elektrinė. Panevėžys net buvo vadinamas geriausiai apšviestu miestu Lietuvoje. Neturėdamas aktorinio pasirošimo tapo garsiausiu miesto komiku. Jo suvaidinti vaidmenys ilgam išliko miestiečių atmintyje.

Vladas Kličmanas gimė 1886 m. Panevėžio mieste. Vaikystę praleido Sodų gatvėje. Jo tėvas buvo stalius ir mirė gana anksti. Likusi našle motina Uršulė augino 4 vaikus. Vladas buvo vyriausias. Mokėsi Panevėžio realinėje mokykloje. Dėl finansinių sunkumų mokyklos nebaigė. 1902 m., būdamas šešiolikos, V.Kličmanas pradėjo darbinę veiklą. Pirmosios pareigos - buhalterio padėjėjas miesto savivaldybėje. Nuo 1905 m. dirbo buhalteriu. Kaip savo atsiminimuose rašė garsus savivaldybininkas J.Kazakevičius, jis uždirbdavo 8 rublius.

Vėliau trejus metus dirbo miesto savivaldybėje Technikos skyriaus vedėju. 1910 metais Panevėžyje koncesijos pagrindu rengtas telefono tinklas mieste ir apskrityje. Tuo reikalu rūpinosi V.Kličmanas, čia pasireiškė puikūs organizaciniai jo gebėjimai. 1911-1915 metais jis dirbo Panevėžio miesto telefono tinklo vedėju. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, V.Kličmanas kartu su kitais tarnautojais evakavosi į Rusijos gilumą. Pirmojo pasaulinio karo metais demobilizuotas ir carinės Rusijos kariuomenę, kariavo Pirmojo pasaulinio karo frontuose.

Karui pasibaigus, grįžo į Panevėžį. 1918 m. liepą apie V.Kličmano sugrįžimą rašė tuometinė spauda. Kartu grįžo buvęs miesto vadovas Aleksandras Vitartas, advokatas Teodoras Liudkevičius. Tuo metu mieste dar šeiminkavo kaiserinės Vokietijos kariuomenė. 1918 m. lapkričio 27 d. Ramygalos gatvėje susirinko 25 buvę senosios Panevėžio tarybos nariai. Jie burmistru išsirinko ankstesnį burmistrą A.Vitartą. Reikalų vedėju buvo išrinktas V.Kličmanas. Jau kitą dieną jie vedė derybas su vokiečių

► Minint Vlado Kličmano sceninės veiklos 25-metį. V.Kličmanas - pirmoje eilėje antras iš dešinės

valdžios atstovais dėl miesto valdymo perėmimo. Vokiečiai nieko konkretaus nežadėjo. Tokiomis sąlygomis V.Kličmanas sugebėjo trumpam įsidarbinti, gavęs vokiečių valdžios leidimą, tačiau netrukus, 1919 m. sausį, miestą užėmė raudonoji armija.

1919 m. gegužę Lietuvos kariuomenės savanoriai raudonąją armiją iš Panevėžio išstūmė. Prasidėjo naujas - nepriklausomos valstybės kūrimo, etapas. V.Kličmanas 1919 m. rugsėjo 8 d. išrenkamas į pirmąją Panevėžio tarybą. Miesto burmistru išrinktas krikščionis demokratas, pedagogas Bronius Adomulis. Tuo metu pareigos vadinosi miesto prezidento, vėliau pervadintos į burmistro. V.Kličmanas buvo išrinktas į miesto valdybą. Miesto prezidento alga nustatyta 1200 auksinų, o valdybos narių - po 1000 auksinų per mėnesį.

Tuo metu Panevėžio miestui ypač svarbus buvo elektrifikacijos klausimas - miesto padėtis šiuo atžvilgiu buvo prasta. Panevėžio miesto elektrinės įrengimu rūpinosi V.Kličmanas. Jo iniciatyva surastos patalpos, iš užsienio pargabenti įrenginiai ir mašinos. 1923 metais, atidarius Panevėžio miesto elektrinę, paskirtas jos direktoriumi. Ši elektrinė tapo viena geriausių Lietuvoje, į miesto biudžetą vėlesniais metais sumokėdavo daugiausiai iš visų Panevėžyje veikusių įmonių. Tai leido daugiau lėšų skirti socialinei ap-

saugai, švietimui, kultūrai, sveikatos apsaugai. Dėl Panevėžio elektrinės miestas tapo vienu geriausiai apšviestų Lietuvoje. Privatiems vartotojams elektros kaina buvo gana didelė: 1938 m. duomenimis, už vieną kilovatvalandę reikėjo mokėti 1 litą 15 centų (tais pačiais metais sumažinta iki 95 centų). Tik miesto savivaldybės darbuotojai ir elektrinės darbuotojai už kilovatvalandę mokėdavo po 30 centų.

► Vladas Kličmanas. Paprastų miestiečių vaikas tapo didelio miesto burmistro padėjėju, faktiškai ėjo burmistro pavaduotojo pareigas

Būdamas jau gana solidaus amžiaus, V.Kličmanas vedė ūkininkų dukterį Juzę Jasinskaitę, gyvenusią Ramygalos gatvėje. Iš pradžių šeima gyveno Sodų gatvėje, V.Kličmano tėvų namuose. 1928 m. kovo 28 d. Juzė Kličmanienė gavo leidimą statyti vieno aukšto medinį gyvenamąjį namą savo tėvų žemės sklype Ramygalos gatvėje. Kličmanų šeimoje augo 2 sūnūs ir duktė. Abu sutuoktiniai turėjo daug pomėgių, ypač mėgo knygas - jas skaitydavo keliomis kalbomis. Palaikė ryšius su J.Masiulio knygynu ir čia mielai įsigydavo naujų knygų.

Elektrinės direktoriumi dirbo iki mirties 1951 m. Nors dirbdamas miesto savivaldybėje ir elektrinės

direktoriumi gaudavo gana solidžias pajamas (4-ajame dešimtmetyje jo alga siekė apie 1500 litų), didelių turtų nesusikrovė. Sūnus Vytautas studijavo Sorbonos universitete, o sūnus Vaclovas - Karo mokykloje. Dukra Aldona mokėsi gimnazijoje. 1940 m. birželio antroje pusėje, liepos pradžioje, laikinai ėjo Panevėžio burmistro pareigas. 1940 m. liepos 11 d. iš burmistro padėjėjo pareigų atleistas okupacinės sovietų valdžios. Buvo Tauti-

Panevėžyje. Ši draugija įsteigta 1906 metais. 1913 m. ji minėjo V.Kličmano suvaidintą 50-ąjį vaidmenį viename iš spektaklių. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, „Aido“ draugijos veikla atnaujinta 1920 m. sausio 3 d. Vienas iš atkūrimo iniciatorių buvo V.Kličmanas. Draugija veikė iki 1932 metų. Respublikos laikais ji mažiau reiškėsi, jos veiklą tęsė 1925 metais įkurta „Dainos“ draugija. V.Kličmanas buvo nepamainomas komedinių vaidmenų atlikėjas. Jis dažnai vaidindavo Šaulių sąjungos teatre. Čia buvo viena geriausių salių Panevėžio mieste. Įdomu tai, kad V.Kličmanas niekada nesimokydavo teksto atmintinai, atlikdamas komedinius vaidmenis daug improvizuodavo, dėl to buvo labai mėgstamas žiūrovų.

1931 metais V.Kličmanas buvo išrinktas Panevėžio savanorių ugniagesių draugijos vicepirmininku. Ši draugija savo istoriją rašė dar nuo 1908 metų. V.Kličmanas priklausė Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Panevėžio skyriaus valdybai. Šios draugijos skyrius Panevėžyje veikė nuo 1937 metų. 1939 m. daug padėjo iš Vokietijai atitekusios Klaipėdos persikėlusiemis gyventojams, taip pat organizuodavo įvairius mokymus. V.Kličmanas mirė 1951 m. Palaidotas Panevėžyje - mieste, kuriam paskyrė savo gyvenimą.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

RESpublika PRISTATO

FORTEPIJONO LEGENDA

IVO POGORELICH

IR LIETUVOS KAMERINIS ORKESTRAS
MODESTAS BARKAUSKAS /DIRIGENTAS/

RUGPJŪČIO 2 D. KAUNE 18 VAL.
KAUNO VALSTYBINĖJE FILHARMONIJOJE,
L. SAPIEGOS G. 5, KAUNE
BILJETUS PLATINA
Tiketeta 1588

RUGPJŪČIO 3 D. VILNIUJE 18 VAL.
CHODKEVIČIŲ RŪMŲ KIEME
DIDŽIOJI G. 4, VILNIUJE
BILJETUS PLATINA
Biletetai 1588

KONCERTŲ ORGANIZATORIAI:

RENGINIŲ RADIIJAS:

REMEJAI: